

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 204/2024-33

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miloša Maďara (sudca spravodajca) a sudcov Jany Baricovej a Miroslava Duriša v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov 1. [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], 2. [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], 3. [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], 4. [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], 5. [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], 6. [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], 7. [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpených JUDr. JCLic. Tomáš Majerčák, PhD., s. r. o., Južná trieda 28, Košice, proti postupu a rozsudku Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 5Co/239/2022 z 12. októbra 2023 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a skutkový stav veci

1. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 25. januára 2024 domáhajú vyslovenia porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 (prvej a druhej vety) a 4 ústavy a čl. 12 ods. 1 ústavy a práva na pokojné užívanie majetku podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) postupom a rozsudkom krajského súdu označeným v záhlaví tohto uznesenia, ktorým potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie o zamietnutí žaloby podanej sťažovateľmi. Navrhujú napadnúť rozsudok zrušiť a vec vrátiť súdu na ďalšie konanie.

2. Z ústavnej sťažnosti a príloh k nej pripojených vyplýva, že sťažovatelia sa proti žalovanému mestu Košice (ďalej len „žalovaný“) domáhali zaplata sumy 1 673,01 eur spolu s príslušenstvom (pôvodne) za užívanie nehnuteľností (špecifikovaných v žalobe, *pozn.*) patriacich do podielového

spoluvlastníctva sťažovateľov, na ktorých sa nachádza park [REDAKOVANÉ] ako verejná zeleň, (pôvodne) z titulu vecného bremena zriadeného podľa zákona č. 66/2009 Z. z. o niektorých opatreniach pri majetkovoprávnom usporiadaní pozemkov pod stavbami, ktoré prešli z vlastníctva štátu na obce a vyššie územné celky, a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 66/2009“), ktorý neskôr prekvalifikovali na bezdôvodné obohatenie, pretože žalovaný užíval ich pozemky bez právneho dôvodu.

3. Okresný súd Košice II v odôvodnení rozsudku sp. zn. 37C/62/2019 z 25. apríla 2022, aplikujúc právne závery z rozhodovacej praxe najvyššieho súdu (uznesenia sp. zn. 2Cdo/194/2018 z 26. augusta 2019, sp. zn. 8Cdo/17/2019 z 30. novembra 2020 a sp. zn. 1Cdo/99/2019 z 26. januára 2022) na skutkový stav, uviedol, že nárok uplatnený sťažovateľmi na zaplatenie náhrady (vo forme opakujúceho sa plnenia za obdobie od 3. júla 2016 do 3. júla 2019) za vecné bremeno je premlčaný. Keďže premlčacia doba začala plynúť 1. júla 2009 (odo dňa účinnosti zákona č. 66/2009 Z. z.), právo sťažovateľov na zaplatenie náhrady za vecné bremeno sa premlčalo najneskôr 1. júla 2012, pričom podali žalobu na súde 10. júla 2019. Z uvedených dôvodov okresný súd žalobu podanú sťažovateľmi zamietol.

4. Proti rozsudku okresného súdu sťažovateľa podali odvolanie, o ktorom rozhodol krajský súd napadnutým rozsudkom tak, že odvolaním napadnutý rozsudok okresného súdu potvrdil ako vecne správny v celom rozsahu, stotožňujúc sa s jeho dôvodmi.

II.

Argumentácia sťažovateľov

5. Proti napadnutému rozsudku krajského súdu, ktorým potvrdil rozsudok okresného súdu o právnom posúdení o jednorazovej finančnej náhrade za vznik vecného bremena podľa § 4 ods. 1 zákona č. 66/2009 Z. z., sťažovatelia podali túto ústavnú sťažnosť, v ktorej argumentujú:

a) porušením princípu legitímnych očakávaní a princípu právnej istoty, a to ku skutkovo a právne obdobným veciam iných osôb (s poukazom na dlhoročnú konštantnú judikatúru súdov o opakujúcej sa odplate vo forme renty, ako aj na judikatúru ústavného súdu – nález sp. zn. PL. ÚS 42/2015);

b) arbitrárnosťou napadnutého rozsudku tým, že sa súd vôbec nevysporiadal s tvrdením sťažovateľov o prejudicialite, ani s tým, že o opakovanej náhrade už bolo skôr rozhodnuté právoplatnými rozhodnutiami súdov v obdobných veciach, a neodôvodnil odchýlenie sa od právneho názoru ústavného súdu v náleze sp. zn. PL. ÚS 42/2015, podľa ktorého jednorazová odplata za zriadenie vecného bremena nie je primeranou odplatou podľa čl. 20 ods. 4 ústavy, a preto by mala mať opakujúci charakter;

c) následkami súdmi preferovaného výkladu § 4 ods. 1 zákona č. 66/2009 Z. z. (rozporného s cieľom a zmyslom zákona) o jednorazovej odplate za vecné bremeno, ktorými sú najmä porušenie vlastníckeho práva sťažovateľov, resp. jeho pozbavenie, neochota obcí a samosprávnych krajov vysporiadať vlastnícke vzťahy k pozemkom pod ich stavbami a neexistencia žiadneho právneho prostriedku na donútenie obcí a samosprávnych krajov k usporiadaniu vlastníckych vzťahov;

d) cieľom zákonodarcu, ktorým nebolo určenie jednorazovej odplaty za vecné bremeno, ale usporiadanie vlastníckych vzťahov k pozemkom pod stavbami s tým, že ak by chcel zriadiť vecné bremeno s jednorazovou odplatou, tak by to zakotvil priamo do zákona;

e) porušením princípu rovnosti podľa čl. 12 ods. 1 ústavy, predovšetkým v kontexte čl. 20 ods. 1 ústavy, a to v dôsledku existencie dvoch skupín vlastníkov pozemkov pod stavbami obcí a samosprávnych krajov [vlastníci, ktorým nevzniklo vecné bremeno, pretože mali uzatvorenú nájomnú zmluvu k 1. júnu 2009 s dohodnutou pravidelne sa opakujúcou odplatom (v prípade, ak by nájom skončil, mohli žiadať vydanie bezdôvodného obohatenia), a naproti tomu dotknutí vlastníci, ktorým vzniklo vecné bremeno a v prípade neuplatnenia jednorazovej odplaty do 1. júla 2012 nemajú už nárok na žiadnu odplatu];

f) výkladom zákona č. 66/2009 Z. z. v rámci jeho sociálneho rozmeru, nespravodlivosťou a krivdou dotknutých vlastníkov pozemkov v podobe faktického odňatia vlastníckeho práva, ktorú im spôsobuje ustálená rozhodovacia prax súdov o jednorazovej odplate, ako aj mylným tvrdením, že sa platí odplata za vznik vecného bremena, a nie za trvanie;

g) neprípustnosťou a nelogickosťou argumentácie súdov o premlčaní práva od účinnosti zákona č. 66/2009 Z. z., keďže premlčacia doba nároku na jednorazovú odplatu za užívanie nehnuteľnosti nemôže začať plynúť skôr, ako sa žalobca dozvedel o tom, že má nárok len na jednorazovú odplatu [s odkazom aj na rozhodnutie Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Urbárska obec Trenčianske Biskupice proti Slovenskej republike (sťažnosť č. 74258/01)].

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

6. Podstatou ústavnej sťažnosti je porušenie práva na spravodlivý proces (čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru) a vlastníckeho práva sťažovateľov (čl. 20 ods. 1 a 4 ústavy a čl. 1 dodatkového protokolu) rozsudkom krajského súdu o potvrdení rozsudku okresného súdu, ktorým zamietol nárok sťažovateľov na náhradu za zriadenie vecného bremena podľa § 4 ods. 1 zákona č. 66/2009 Z. z. vo forme opakujúceho sa plnenia, rešpektujúc ustálenú rozhodovaciu prax najvyššieho súdu preferujúcu priznanie jednorazovej náhrady.

7. Sťažovatelia odôvodnili prípustnosť podanej ústavnej sťažnosti tým, že nemajú iný účinný prostriedok nápravy. Dovolanie proti napadnutému rozsudku krajského súdu, ktorý rozhodol v súlade s rozhodovacou praxou najvyšších súdnych autorít, nie je prípustné. Neprípustnosť dovolania je daná aj z dôvodu, že napadnutý výrok odvolacieho súdu o peňažnom plnení neprevyšuje desaťnásobok minimálnej mzdy. V nadväznosti na tvrdenie sťažovateľov o vyčerpaní účinných prostriedkov nápravy ústavný súd overením na Mestskom súde Košice (predtým Okresný súd Košice II) zistil, že vec sťažovateľov je právoplatne skončená, proti rozsudku krajského súdu nebolo podané dovolanie, a tiež to, že súdny spis sa nachádza v archíve.

8. Ústavný súd sa preto najskôr zaoberal tým, či má právomoc preskúmať rozsudok odvolacieho súdu vo veci samej, ktorým potvrdil rozhodnutie súdu prvej inštancie bez toho, aby proti nemu sťažovatelia podali dovolanie.

9. V prvom rade ústavný súd pripomína, že ústavou vymedzená právomoc mu neumožňuje, aby nahrádzal rozhodovaciu činnosť (právomoc) všeobecných súdov, ak je založená zákonom alebo na základe zákona. Ústavný súd môže uplatniť svoju právomoc až vtedy, ak fyzická osoba alebo právnická osoba nemala inú ústavnú a zákonnú možnosť účinnej ochrany svojich práv. Ústava ani zákon č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) nepripúšťajú,

aby si sťažovateľ ako účastník konania zvolil medzi súdnymi orgánmi ochrany porušených práv. Podľa stabilizovanej judikatúry ústavný súd nie je oprávnený poskytovať ochranu ústavnosti vo veciach, v ktorých sa sťažovateľ mohol (môže) domôcť ochrany svojich práv v konaní pred všeobecným súdom vlastnými, dovolenými a v danom prípade Civilným sporovým poriadkom ustanovenými procesnými úkonmi (I. ÚS 14/2022).

10. Ústavný súd po preskúmaní obsahu ústavnej sťažnosti konštatuje, že podstatná ústavnoprávna argumentácia sťažovateľov atakuje popri nesprávnom právnom posúdení § 4 ods. 1 zákona č. 66/2009 Z. z. aj arbitrárnosť napadnutého rozsudku [por. predovšetkým bod 5 písm. b) tohto uznesenia, *pozn.*]. Podľa judikatúry ústavného súdu predstavuje arbitrárne rozhodnutie zásah do práva na súdnu ochranu a spravodlivý súdny proces (I. ÚS 115/2020). Podľa názoru ústavného súdu je táto argumentácia subsumovateľná pod dovolací dôvod podľa § 420 písm. f) CSP. Ak rozhodnutie odvolacieho súdu v podstatných bodoch nespĺňa požiadavky vyplývajúce z čl. 46 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces, zodpovedá táto okolnosť dôvodu prípustnosti dovolania podľa § 420 písm. f) CSP (IV. ÚS 314/2020).

11. V konkrétnom prípade bolo nevyhnutné, aby sťažovatelia pred podaním ústavnej sťažnosti splnili podmienku uplatnenia dovolania ako procesného prostriedku, ktorý im zákon na ochranu ich práv poskytuje. To platí aj v prípade, ak majú sťažovatelia popri namietaní porušenia ich práva na spravodlivý proces v kontexte arbitrárnosti či porušenia ich legitímnych očakávaní [ako námietku v zásade aplikovateľnú pod dovolací dôvod podľa § 420 písm. f) CSP, *pozn.*] výhrady aj voči potenciálne nesubsumovateľnej námietke nesprávneho právneho posúdenia pod § 421 CSP, ak sa odvolací súd pri riešení právnej otázky neodklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu.

11.1. Aj napriek skutočnosti, že niekedy nie je celkom možné a reálne jednotlivé námietky (subsumovateľné a nesubsumovateľné pod dovolacie dôvody) od seba celkom oddeliť, bolo by v rozpore s princípom subsidiarity, aby ústavný súd predbiehal rozhodnutie odvolacieho súdu. Aj ústavný súd musí všeobecným súdom poskytnúť príležitosť plne rozvinúť ich právomoc, keďže aj im patrí možnosť a povinnosť poskytnúť sťažovateľovým základným právam a slobodám ochranu v medziach ich zákonom zverených kompetencií. Táto ochrana je v rámci vzťahu medzi všeobecnými súdmi a ústavným súdom podľa princípu subsidiarity delená a postupná, nie delená a súbežná. Ústavný súd nie je súčasťou systému všeobecného súdnictva a jeho právomoc nastupuje spravidla až vtedy, ak sťažovateľ pred všeobecnými súdmi vyčerpá všetky účinné prostriedky nápravy vo vzťahu ku konaniu, resp. rozhodnutiu ako celku. V prípade, ak v rámci toho istého konania (rozhodnutia) je možné niektoré námietky uplatniť pred dovolacím súdom a iné nie, ústavný súd v tejto súvislosti považuje za v rozpore s už zmieneným princípom subsidiarity tieto procesné nároky drobiť a ponechať ich samostatnému procesnému osudu. V prípade potenciálneho úspechu sťažovateľa pred dovolacím súdom (čo i len vo vzťahu k niektorým uplatneným námietkam) totiž stráca ďalšie konanie pred ústavným súdom zmysel (I. ÚS 182/2023).

11.2. Ústavný súd opakovane pripomína, že nie každé rozhodnutie o mimoriadnom opravnom prostriedku spôsobuje zachovanie zákonnej lehoty na podanie ústavnej sťažnosti vo vzťahu k rozhodnutiu, ktoré bolo mimoriadnym opravným prostriedkom napadnuté, zohľadňujúc predovšetkým subsidiaritu konania o ústavných sťažnostiach, preto posledná veta § 124 zákona o ústavnom súde o zachovaní tejto lehoty je určená na to, aby sťažovateľ v ústavnej sťažnosti

mohol uplatniť námietky neuplatniteľné v mimoriadnom opravnom prostriedku. Pokiaľ by rozhodnutie o dovolaní bolo negatívne, má sťažovateľ pri zachovaní princípu subsidiarity právomocí ústavného súdu možnosť napadnúť ústavnou sťažnosťou rozhodnutie dovolacieho súdu vrátane odvolacieho súdu. Pokiaľ ide o námietky proti dovolaním napadnutému rozhodnutiu, ktoré nebolo možné uplatniť v dovolacom konaní, je možné ich potom uplatniť súčasne, ale až v ústavnej sťažnosti a ústavný súd ich môže preskúmať, avšak spolu s výsledkami dovolacieho konania. Ústavný súd už len dodáva, že práve posledná veta § 124 zákona o ústavnom súde o zachovaní lehoty je určená práve na to, aby sťažovateľ mohol v ústavnej sťažnosti (nasledujúcej po podaní mimoriadneho opravného prostriedku) uplatniť námietky neuplatniteľné v mimoriadnom opravnom prostriedku. Inými slovami, lehota na podanie ústavnej sťažnosti ústavnému súdu bude považovaná za zachovanú aj vo vzťahu k predchádzajúcemu právoplatnému rozhodnutiu všeobecného súdu, teda začína plynúť podľa § 124 poslednej vety zákona o ústavnom súde (IV. ÚS 398/2022, IV. ÚS 404/2022, IV. ÚS 471/2022, IV. ÚS 534/2022, IV. ÚS 24/2023).

12. Skúmajúc procesné súvislosti sťažovateľmi zvoleného postupu vynechaním dovolania ako v poradí ďalšieho prípustného prostriedku nápravy porušených práv v rámci súdnej sústavy, a to z dôvodu jeho zjavnej neúspešnosti, ústavný súd uzatvára, že nie je udržateľný taký právny stav, keď sa dovolacia inštancia dostane do faktickej pozície neúčinného prostriedku nápravy, ktorý by dostal punc fakultatívnosti a obsolencie (III. ÚS 352/2021). Meritórne preskúmanie ústavnej sťažnosti sťažovateľov ústavným súdom v situácii, keď nevyužili právny prostriedok ochrany svojich základných práv, ktorý im zákon účinne poskytoval, t. j. nepodali dovolanie, hoci ho podať mohli a mali, by bolo porušením princípu subsidiarity, na ktorom je založené rozhodovanie o individuálnych ústavných sťažnostiach (I. ÚS 336/2018, II. ÚS 12/2021, IV. ÚS 522/2020). Sťažovatelia tiež netvrdili, že dovolanie nepodali z dôvodov hodných osobitného zreteľa. Preto zo strany ústavného súdu neprichádza do úvahy ani prípadný postup podľa § 132 ods. 3 zákona o ústavnom súde.

13. Na základe uvedených dôvodov sa ústavný súd meritórne nezaoberal podanou ústavnou sťažnosťou, ktorou sťažovatelia namietali porušenie svojich základných práv a slobôd podľa ústavy, dohovoru a dodatkového protokolu, ale túto pri predbežnom prerokovaní odmietol ako neprípustnú podľa § 132 ods. 2 v spojení s § 56 ods. 2 písm. d) zákona o ústavnom súde.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 3. apríla 2024

Miloš Maďar
predseda senátu